

Valstybinė
kainų ir
energetikos
kontrolės
komisija

**PRAKTIKOS
APŽVALGA**

**ALTERNATYVUS GINČŲ
SPRENDIMAS ENERGETIKOS
SEKTORIUJE**

VALSTYBINĖ KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS KOMISIJA | TEISĖS SKYRIUS

2015 10 07 Nr. IV

I. ĮŽANGA

Komisija, siekdama didinti vartotojų ir ūkio subjektų informuotumą apie galimybę energetikos sektoriuje kylančius ginčus spręsti ne teisme, rengia ir skelbia alternatyvaus ginčų sprendimo energetikos sektoriuje praktikos apžvalgas, kuriose pateikiama metodinė informacija apie Komisijos kompetenciją bei taikomus alternatyvius ginčų sprendimo būdus – išankstinį privalomą skundų ir ginčų nagrinėjimą ne teisme bei taikinamąjį tarpininkavimą.

Komisijos Teisės skyrius Komisijos interneto svetainėje www.regula.lt viešai skelbia alternatyvaus ginčų sprendimo energetikos sektoriuje praktiką ir ją apibendrina kas pusmetį¹. Anksčiau skelbtose praktikos apžvalgose (2014-03-03 Nr. I; 2014-07-22 Nr. II; 2015-02-13 Nr. III) taip pat išsamiai aptariami alternatyvaus ginčų sprendimo energetikos sektoriuje sprendimų būdai, jų požymiai bei taikomos procedūros, pateiktos Europos Sąjungos teisinio reglamentavimo tendencijos bei iniciatyvos, susijusios su alternatyvaus ginčų sprendimo instituto taikymu.

Energetikos sektoriuje vartotojų ir energetikos įmonių privalomo skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (bendrasis energetikos sektoriaus įstatymas) bei specialieji, atskiras energetikos sritis reguliuojantys įstatymai. Nors teisės aktuose yra aiškiai nurodytos institucijų, privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėjančių vartotojų ir energetikos įmonių skundus ir ginčus, kompetencijos, Komisija gauna nemažai energetikos įmonių bei vartotojų prašymų išnagrinėti ginčą, kurie nėra priskirtini Komisijos kompetencijai. **Todėl Komisija šioje apžvalgoje nori atkreipti ginčų nagrinėjimą ikiteismine tvarka**

inicijuojančių subjektų dėmesį į tai, kokie skundai ir ginčai yra nagrinėtini Komisijoje bei pateikti praktikos pavyzdžių, kuomet buvo atsisakyta nagrinėti skundą ar ginčą, neturint įgaliojimų priimti sprendimą dėl išdėstytų reikalavimų.

Šioje apžvalgoje taip pat aptariama Komisijos formuojama praktika, susijusi su išankstinio privalomo skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme instituto taikymu 2015 m. pirmame pusmetyje bei įvertinus 2014 m. spalio 31 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimą administracinėje byloje Nr. 1858-13/2014, kuriuo pripažinta, kad Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių (2012 m. rugsėjo 21 d. įsakymo Nr. 1-187 redakcija) nuostatos, reglamentuojančios vartotojų įrenginių atjungimo nuo centralizuoto šildymo tiekimo sistemos tvarką, prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, šioje apžvalgoje apžvelgsime atsijungimo nuo centralizuoto šildymo tiekimo sistemos reglamentavimą.

Dėl ikiteismine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka Komisijoje nagrinėjamų ginčų objekto ir dalyko: Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad Komisija išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja vartotojų ir energetikos įmonių skundus ir ginčus dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo tiekiant, skirstant, perduodant, laikant energiją, dėl teisės energetikos įmonėms pasinaudoti tinklais ir sistemomis nesuteikimo, dėl prisijungimo, energijos ir energijos išteklių tiekimo srautų balansavimo, kainų ir tarifų taikymo. Ši nuostata įtvirtina Komisijoje nagrinėjamų skundų ir ginčų objektą, t. y. energetikos įmonių veikimas ar neveikimas, kuris ikiteisminio skundo ar ginčo nagrinėjimo metu yra vertinamas pagal Energetikos

¹<http://www.vkekk.lt/Puslapiai/baneriai/alternatyvus-gincu-sprendimas.aspx>

įstatymo 8 straipsnio 9 dalyje nustatytą Komisijos kompetenciją.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT), vertindamas išankstinio nagrinėjimo ne teisme tvarkos privalomumą, pažymėjo, kad, atsižvelgiant į nurodytas teisės aktų nuostatas, konstatuotina, jog Komisija išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja *inter alia* vartotojų ir energetikos įmonių skundus ir ginčus dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo <...> Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamų teisinių santykių kategorijų. Taip pat LVAT nurodė,

jog įstatymų nuostatos, nustatančios privalomą ikiteisminę ginčo sprendimo tvarką, negali būti aiškinamos plečiamai, be kita ko, taip išplečiant įstatymais numatytą tokių ginčų ratą.²

II. KOMISIJOS PRAKTIKOS APŽVALGA DĖL VARTOJIMO GINČŲ³ NAGRINĖJIMO

Komisijoje 2015 m. I pusmetį buvo išnagrinėta 15 vartotojų skundų šilumos sektoriuje, iš kurių 3 skundų reikalavimai buvo pripažinti nepagrįstais, 4 skundų reikalavimai buvo patenkinti iš dalies, 3 skundų reikalavimai buvo patenkinti, 4 skundus buvo atsisakyta nagrinėti ir 1 skundo nagrinėjimas buvo nutrauktas. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriuje buvo gauti 3 skundai, iš kurių 1 skundo reikalavimai atmesti, 2 išspręsti taikiai. Elektros sektoriuje buvo išnagrinėta 10 skundų, iš kurių 1 skundo reikalavimai buvo patenkinti, 3 skundų reikalavimai atmesti, 3 persiųsti pagal kompetenciją, 2 išspręstas taikiai, 1 skundo dalis buvo persiųsta kompetentingai institucijai, likusi skundo dalis atmesta, kaip nepagrįsta. Dujų sektoriuje buvo gauti 2 skundai, 1 skundo reikalavimai buvo patenkinti, 1 – nagrinėjimas nutrauktas.

Įvertinus minėtose ankstesnėse praktikos apžvalgose aptartus praktinius atvejus, pateikiame keletą naujausių praktikos pavyzdžių nagrinėjant šilumos ir elektros

energetikos sektoriuje kilusius vartojimo ginčus.

2.1. Šilumos sektorius.

2.1.1. Dėl laikino buto atjungimo nuo centralizuoto šildymo sistemos ir pareigos mokėti mokesčius už buto šildymą

Į Komisiją kreipiasi vartotojai, nurodydami, kad prieš daugiau nei dešimt metų jų butas buvo laikinai, kol bus atliktas remontas, atjungtas nuo centralizuotos šildymo sistemos. Dėl finansinių sunkumų buto remontas nėra baigtas, todėl jame niekas negyvena. Tokiais atvejais vartotojai nesutinka su šilumos tiekėjo sprendimu pradėti skaičiuoti mokesčius už buto šildymą. Pažymėtina, kad laikinas šildymo atjungimas atitinkamoms patalpoms, kai nekeičiama remontuojamų patalpų šilumos sistema ar jos prijungimo schema, o toks atjungimas susijęs tik su šių patalpų remontu, pripažįstamas teisėtu, kai atitinka teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Esant centralizuotam šilumos tiekimui daugiabučiame name norint atjungti šilumą į konkrečias patalpas reikalinga suderinti

² LVAT 2013 m. liepos 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS444-632/2013.

³ Vartojimo ginčas – buitinio vartotojo, vartotojo, abonento ir skundžiamos įmonės konfliktas,

kylantis iš vartojimo sutartinių teisinių santykių, kuris grindžiamas pažeistais buitinio vartotojo ar vartotojo teisiniais interesais.

laikino šilumos tiekimo įrenginių atjungimo sąlygas ir tai nepriklauso nuo to, ar atsijungiama visam laikui, ar tam tikram laikotarpiui, nes tik taip nepažeidžiamos kitų vartotojų (bendraturčių) teisės. Taigi nustatytos buto šildymo ar karšto vandens sistemų atjungimo tvarkos nesilaikymo padariniai – buto savininkas išlieka pastato šildymo sistemos tiekiamos šilumos buitinis vartotojas tol, kol atjungimo veiksmus atlieka tinkamai, laikydamasis teisės aktų reikalavimų, ir turi pareigą mokėti mokesčius už buto šildymą.

2.1.2. Dėl šilumos kiekio butui ir (ar) kitai patalpai šildyti priskyrimo, kai buitinis šilumos skaitiklis neveikė dalį atsiskaitymo laikotarpio trukmės

Į Komisiją kreipiasi vartotojai, nurodydami, kad kai bute dalį atsiskaitymo laikotarpio trukmės neveikia individualus šilumos skaitiklis, šilumos tiekėjas bute suvartotą šilumos energijos kiekį apskaičiuoja pagal maksimalų šilumos sąnaudų būstui šildyti normatyvą, nevertindamas šilumos skaitiklio rodmenų. Komisija teiktose išvadose pažymėjo, kad jeigu buitinio šilumos skaitiklio veikimo trukmė buvo trumpesnė, negu atsiskaitymo laikotarpio trukmė, šilumos kiekis butui šildyti laikotarpiu, kai buitinis šilumos skaitiklis neveikė, nustatomas pagal maksimalų šilumos sąnaudų būstui šildyti normatyvą, įvertinant laikotarpio, kai buitinis šilumos skaitiklis neveikė, trukmę, minėto laikotarpio išorės oro vidutinę temperatūrą ir faktinį buto aukštį. Komisija padarė išvadą, kad kai buitinis šilumos skaitiklis neveikė tik dalį atsiskaitymo laikotarpio trukmės, šilumos vartotojui per atsiskaitymo laikotarpį priskiriamas šilumos kiekis butui šildyti susideda iš šilumos kiekių sumos: pagal buitinio šilumos skaitiklio rodmenis nustatyto šilumos kiekio (laikotarpiu, kai buitinis šilumos skaitiklis veikė) ir pagal maksimalų šilumos sąnaudų būstui šildyti normatyvą priskirto šilumos kiekio

(laikotarpiu, kai buitinis šilumos skaitiklis neveikė).

2.2. Elektros energetikos sektorius

2.2.1. Dėl vienkartinės kompensacijos už nustatytą žemės servitutą, prijungiant vartotoją prie elektros tinklų

Komisija gavo vartotojo skundą dėl AB Lesto keliamo reikalavimo, be jau sumokėtos prijungimo įmokos, sumokėti ir vienkartinę kompensaciją už žemės servituto nustatymą prijungiant vartotojo objektą prie elektros tinklų. Kompensacijos dydis viršijo jau sumokėtos prijungimo įmokos dydį. Komisijai kreipusis į AB Lesto buvo nustatyta, jog reikalavimą sumokėti kompensaciją už servituto nustatymą, vadovaudamasi teisės aktais, išskėlė Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos. Komisija, nagrinėdama situaciją, nustatė, kad vartotojas neišreiškė valios savo lėšomis rengti prijungimo prie elektros tinklų projekto, todėl, vadovaujantis teisės aktais, jį privalo parengti AB Lesto. Pagal teisės aktų nuostatas projektą sudaro elektros tinklų statybos sprendiniai, t. y. techninės specifikacijos, skaičiavimai, brėžiniai, sąmata, suderinimai ir servitutai, be to, prijungimo paslaugos sutartimi AB Lesto parengtą projektą įsipareigojo suderinti su visomis institucijomis ir įstaigomis. Įvertinusi tai bei teisės aktuose ir prijungimo paslaugos sutartyje įtvirtintas prijungiamo vartotojo pareigas, Komisija konstatavo, kad vartotojo pareiga yra apmokėti tik už prijungimą, ir AB Lesto reikalavimą sumokėti vienkartinę kompensaciją žemės servituto nustatymą pripažino nepagrįstu.

2.2.2. Dėl įmokos priėmimo mokesčio įskaitymo į tarifus

Komisija 2015 m. liepos mėnesį gavo vartotojo prašymą dėl įmokų surinkėjų (AB Lietuvos pašto, UAB „Perlo paslaugos“ ir kt.) taikomų įmokos priėmimo mokesčių įskaitymo į elektros energijos tarifus.

Komisija, vadovaudamasi teisės aktais, paaiškino, kad AB Lesto elektros energijos kainų ir tarifų nustatymas yra grindžiamas sąnaudų pagrįstumo principu, t. y. apskaičiuojant elektros energijos kainas

vertinamos elektros energijos tiekėjo būtiniosios sąnaudos elektros energijai tiekti, todėl pažymėta, jog įmokų surinkėjai nėra AB Lesto padaliniai, todėl įmokų surinkėjų mokesčiai nėra įskaičiuojami į tarifą.

III. KOMISIJOS PRAKTIKOS APŽVALGA DĖL GINČŲ⁴ NAGRINĖJIMO

Komisijoje 2015 m. I pusmetį buvo gauti 8 prašymai išspręsti ginčą, iš kurių 1 prašymo reikalavimai buvo patenkinti, 1 – patenkinti iš dalies, 3 prašymų reikalavimai atmesti kaip nepagrįsti, 3 prašymus nagrinėti ginčą atsisakyta priimti nagrinėti.

laikytis šilumos ūkio įstatymo 10 straipsnio 1 dalies reikalavimų ir supirkti UAB „Ukmergės katilinė“ pagamintą šilumą už UAB „Ukmergės katilinė“ pasiūlytą kainą, kuri turi būti ne didesnė nei šilumos tiekėjo palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos.

3.1. Šilumos sektorius

3.1.1. Komisijos 2015-03-27 nutarimas Nr. O3-225 „Dėl UAB „Ukmergės katilinė“ ir UAB „Ukmergės šiluma“ ginčo nagrinėjimo išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka“

2015 m. sausio 19 d. UAB „Ukmergės katilinė“, nepriklausomas šilumos gamintojas, kreipėsi į Komisiją prašydama pripažinti, kad UAB „Ukmergės šiluma“ nepagrįstai atsisako sudaryti šilumos pirkimo–pardavimo sutartį. Komisija išnagrinėjo UAB „Ukmergės katilinė“ ginčą su UAB „Ukmergės šiluma“ ir priėmė sprendimą patenkinti nepriklausomo šilumos gamintojo reikalavimus dėl šilumos supirkimo. Komisija įpareigojo UAB „Ukmergės šiluma“ sudaryti šilumos pirkimo–pardavimo sutartį su UAB „Ukmergės katilinė“ dėl nustatytus reikalavimus atitinkančios šilumos supirkimo į centralizuotą šilumos tiekimo tinklą Ukmergės mieste su sąlyga, kad UAB „Ukmergės šiluma“ įvykdys pareigą pasirašyti UAB „Ukmergės katilinė“ šilumos gamybos įrenginių bandomosios eksploatacijos (paleidimo–derinimo darbų) užbaigimo aktą UAB „Ukmergės katilinė“ inicijavus bandomosios eksploatacijos rezultatų patvirtinimo procedūrą. Taip pat Komisija įpareigojo UAB „Ukmergės šiluma“

Dėl bandomosios eksploatacijos (paleidimo–derinimo) darbų užbaigimo: nagrinėjimo metu nustatyta, kad UAB „Ukmergės katilinė“ pateikė dokumentus, pagrindžiančius, jog UAB „Ukmergės katilinė“ pastatyta katilinė atitinka projekto ir norminių teisės aktų reikalavimus bei gali būti naudojama pagal paskirtį, tačiau UAB „Ukmergės katilinė“ nepateikė jokių įrodymų, kad yra sėkmingai užbaigusi bandomosios eksploatacijos (paleidimo–derinimo) darbus ir išreiškusi siūlymą patvirtinti minėtą aplinkybę, o UAB „Ukmergės šiluma“ būtų atsisakiusi tą padaryti. UAB „Ukmergės katilinė“ neįrodžius, jog bandomoji eksploatacija yra faktiškai baigta, o užbaigimo aktas šalių nepasirašytas dėl UAB „Ukmergės šiluma“ kaltės, darytina išvada, kad nėra tenkinama viena iš šilumos pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo sąlygų, numatytų Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų aprašo, patvirtinto Komisijos 2013 m. gegužės 24 d. nutarimu Nr. O3-181 „Dėl Standartinių šilumos pirkimo–pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų aprašo patvirtinimo“, 9.2 papunktyje.

Dėl privalomo šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų: sudarius

⁴ Ginčas – energetikos įmonės ir skundžiamos įmonės konfliktas, kylantis iš komercinių sutartinių teisinių santykių, kuris grindžiamas pažeistais energetikos įmonės teisiniais interesais.

šilumos pirkimo–pardavimo sutartį, šilumos tiekėjas privalo supirkti nepriklausomų šilumos gamintojų pagamintą šilumą. Minėta šilumos tiekėjo pareiga yra šilumos tiekimo, kaip licencijuojamos veiklos, sąlyga, kuri gali būti nerealizuojama tik tuo atveju, jeigu nepriklausomų šilumos gamintojų pagaminta šiluma neatitinka kokybės, tiekimo patikimumo, aplinkosaugos reikalavimų ir yra parduodama didesne kaina negu šilumos tiekėjo palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos.

3.1.2. Komisijos 2015-06-04 nutarimas Nr. O3-353 „Dėl UAB „GA Joniškis“ ir UAB „Fortum Joniškio energija“ ginčo sprendimo išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka“

Komisija, ikiteismine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka išnagrinėjusi nepriklausomo šilumos gamintojo UAB „GA Joniškis“ ir UAB „Fortum Joniškio energija“ ginčą dėl šilumos supirkimo, priėmė sprendimą iš dalies patenkinti pareiškėjo reikalavimus – įpareigojo UAB „Fortum Joniškio energija“ perskaičiuoti 2015 m. vasario–balandžio mėn. palyginamąsias šilumos gamybos sąnaudas.

UAB „GA Joniškis“ kreipėsi į Komisiją prašydama pripažinti, kad UAB „Fortum Joniškio energija“, apskaičiuodama šilumos gamybos palyginamąsias sąnaudas 2015 m. sausio–balandžio mėn., nepagrįstai įtraukė centrinėje katilinėje statomo 2 MW biokuro katilo, kuris tuo metu dar nebuvo eksploatuojamas, sąnaudas. Pareiškėjas taip pat prašo atlyginti patirtus nuostolius, kurie susidarė taikant netinkamai apskaičiuotas palyginamąsias šilumos gamybos sąnaudas.

Komisija, įvertinusi ginčo aplinkybes ir atsižvelgdama į Valstybinės energetikos inspekcijos išduotą pažymą, kad 2015 m. vasario–balandžio mėn. UAB „Fortum Joniškio energija“ katilinė nebuvo atiduota eksploatuoti, pripažino, kad minėtu laikotarpiu apskaičiuotos palyginamosios

šilumos gamybos sąnaudos yra nepagrįstos, ir įpareigojo jas perskaičiuoti, apie tai informuojant Komisiją bei UAB „GA Joniškis“.

Dėl palyginamųjų šilumos tiekėjo šilumos gamybos sąnaudų skaičiavimo: Remiantis Šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarkos ir sąlygų aprašo, patvirtinto Komisijos 2010 m. spalio 4 d. nutarimu Nr. O3-202, 12 punktu, apskaičiuojant palyginamąsias šilumos tiekėjo šilumos gamybos sąnaudas taikoma šilumos tiekėjo šilumos gamybos atitinkamo mėnesio kuro struktūra ir atitinkamo mėnesio faktinės lyginamosios kuro sąnaudos. Minėta šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarkos ir sąlygų aprašo nuostata aiškintina taip, kad apskaičiuodamas palyginamąsias šilumos tiekėjo šilumos gamybos sąnaudas šilumos tiekėjas turi naudoti ateinančio mėnesio prognozuojamą kuro struktūrą ir lyginamąsias kuro sąnaudas, kurios būtų naudojamos šilumos gamybai, jei sistemoje neveiktų nepriklausomi šilumos gamintojai. Šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarkos ir sąlygų aprašo 12 punkto nuostatos (*inter alia* šilumos tiekėjo patirtos faktinės šilumos gamybos sąnaudos) negali būti aiškinamos ir vertinamos ignoruojant šilumos tiekėjo šilumos gamybos įrenginių techninės būklės, eksploataavimo atitiktį galiojantiems reikalavimams, kadangi įrenginių paleidimo–derinimo darbų pagrindinis tikslas yra ne aprūpinti vartotojus šiluma, o išbandyti įrenginių technines galimybes ir patikimumą, todėl minėtų darbų metu įrenginiai dirba netolygiai, nėra žinomas faktinis efektyvumas (lyginamosios kuro sąnaudos) ir dėl to negalima prognozuoti kuro struktūros. Tokia situacija sudaro sąlygas šilumos tiekėjui manipuliuoti skaičiuojant palyginamąsias sąnaudas, todėl Skundžiama įmonė įskaičiuodama palyginamąsias šilumos gamybos sąnaudas į skaičiavimus nepagrįstai įtraukė balandžio mėn. biokuro sąnaudas.

<...> Skundžiama įmonė 2015 m. vasario ir kovo mėn. biokuro nenaudojo, o 2015 m.

balandžio mėn. vykdė paleidimo–derinimo darbus, todėl, skaičiuodama palyginamąsias šilumos tiekėjo šilumos gamybos sąnaudas 2015 m. vasario, kovo ir balandžio mėnesiams, biokuro sąnaudas įtraukė nepagrįstai ir neteisėtai.

3.2. Elektros sektorius

3.2.1. Komisijos 2015-06-04 nutarimas Nr. O3-355 „Dėl UAB „SSPC-Taika“ ir AB „LESTO“ ginčo sprendimo išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka“

Komisija, išnagrinėjusi UAB „SSPC-Taika“ pateiktą prašymą išspręsti ginčą dėl AB Lesto atsisakymo sudaryti elektros energijos gamybos įrenginių prijungimo prie skirstomojo tinklo sutartį, atmetė pareiškėjo prašymą nagrinėti ginčą kaip nepagrįstą.

UAB „SSPC-Taika“ 2015 m. kovo 9 d. kreipėsi į Komisiją prašydama įpareigoti AB Lesto prijungti elektros energijos gamybos įrenginius ir pasirašyti sutartį. Komisijai, nagrinėjant faktines ginčo aplinkybes, Energetikos ministerija informavo, kad UAB „SSPC-Taika“ panaikintas leidimas plėtrai. Todėl UAB „SSPC-Taika“ reikalavimas AB Lesto sudaryti sutartį yra teisiškai nepagrįstas.

Dėl prijungimo sąlygų: Prijungimo prie elektros tinklų laikotarpis skaičiuojamas nuo elektrinės prijungimo prie elektros tinklų paslaugos sutarties tarp gamintojo ir elektros tinklų operatoriaus pasirašymo dienos, todėl nagrinėjamu atveju Skundžiama įmonė, kaip licencijuotas skirstomųjų tinklų operatorius, turi pareigą pasirašyti elektrinės prijungimo prie elektros tinklų paslaugos sutartį ir pirmumo teise prijungti gamintojų (asmenų, eksploatuojančių atsinaujinančių išteklių energijos gamybos įrenginį, turinčių atitinkamą leidimą verstis šia veikla arba ketinančių plėtoti energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybą) elektrinę prie elektros tinklų operatoriaus valdomų elektros tinklų, esant šių sąlygų visetui: (i)

šalims pasirašius ketinimų protokolą; (ii) gamintojui pateikus gamintojo prievolių įvykdymo užtikrinimą; (iii) gamintojui išdavus leidimą plėtoti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių pajėgumus.

Dėl ketinimų protokolo galiojimo: Remiantis Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 14 straipsnio 15 dalimi, galiojantis Ketinimų protokolas yra viena esminių sąlygų, suponuojanti gamintojo subjektinę teisę būti prijungtam prie Skundžiamos įmonės valdomų elektros tinklų. Nagrinėjamu atveju nustatyta, jog tarp šalių kilo ginčas dėl Ketinimų protokolo galiojimo dar iki Ketinimų protokole nurodyto Pareiškėjo įsipareigojimo pastatyti elektros gamybos įrenginius (elektrinę) pabaigos. <...> remiantis Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 2 straipsnio 19 dalimi, ketinimų protokolas yra laikomas elektros tinklų operatoriaus ir elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojo susitarimu, kuriuo, be kita ko, gamintojas įsipareigoja per nustatytą laikotarpį parengti savo elektros įrenginius prijungti prie elektros tinklų, o elektros tinklų operatorius – per nustatytą laikotarpį prijungti šio gamintojo elektros įrenginius prie savo valdomų elektros tinklų. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog Ketinimų protokolas yra laikytinas civiliniu sandoriu, kuriame nurodytomis sąlygomis išreiškiama šalių valia dėl gamintojo įrenginių prijungimo. Atitinkamai, Ketinimų protokolo atžvilgiu taikytinos Civilinio kodekso nuostatos, reglamentuojančios sandorių negaliojimo pagrindus.

Pabrėžtina, jog nei Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalis, nei Elektros energetikos įstatymo 78 straipsnio 4 dalis ar juo labiau Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatos nenumato, kad ginčai dėl energetikos įmonių sudarytų sandorių pripažinimo negaliojančiais būtų nagrinėjami išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.138 straipsnį, civilines teises įstatymų nustatyta tvarka gina

teismas, neviršydamas savo kompetencijos, Civiliniame kodekse nustatytais būdais. Remiantis Civilinio kodekso 1.78 straipsnio 1 dalimi, sandoris laikomas niekiniu, jeigu jis, vadovaujantis įstatymais, negalioja, nepaisant to, yra ar ne teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu. Teisės doktrinoje pripažįstama, jog kilus ginčui dėl sandorio negaliojimo, sprendimą pripažinti sandorį negaliojančiu gali priimti tik teismas, įvertinęs visas aplinkybes (Civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos // Justitia, 2001 m. 177 psl.). Vertinant Komisijos kompetenciją užtikrinant energetikos įmonių sutartinių santykių kontrolę, akcentuotina, jog teismų praktika taip pat pabrėžia viešojo administravimo (šiuo atveju Komisijos) kompetencijos ribas, išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėjant civilinius ginčus. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamoje teismų praktikoje pažymima, jog Komisija neturi teisės spręsti dėl ginčo šalių tarpusavio turtinių atsiskaitymų ir duoti privalomus nurodymus dėl nuostolių atlyginimo šaliai, kuri juos patyrė dėl kitos šalies netinkamo sutartinių prievolių vykdymo ar priverstinio nuostolių išieškojimo (t. y. teisė taikyti civilinės atsakomybės nuostatas; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-118/2014). Atitinkamai nagrinėjamu atveju nėra pagrindo teigti, kad Komisija išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka turi teisę vertinti ir taikyti sandorių negaliojimo pagrindus bei spręsti dėl Ketinimų protokolo pripažinimo niekiniu *ab initio*. Papildomai pažymime, jog išplėstinis Komisijos įgaliojimų traktavimas pažeistų teisėtumo principą ir *ultra vires* doktriną, reiškiančią, kad viešojo administravimo subjektas negali peržengti jam įstatymų suteiktos kompetencijos ribų, bei nepiktnaudžiavimo valdžia principą, reiškiantį, kad viešojo administravimo institucijoms draudžiama vykdyti veiklą, neturint tam suteiktų įgaliojimų (Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 4

dalis). <...> Darytina išvada, jog nagrinėjamu atveju tarp Pareiškėjo ir Skundžiamos įmonės kilęs ginčas dėl Ketinimų protokolo negaliojimo *ab initio* nevertintinas ikiteismine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka.

3.3. Atsinaujinančių išteklių sektorius

3.3.1. Komisijos 2015-07-17 nutarimas Nr. O3-432 „Dėl UAB „Romvio“ ir AB Lesto ginčo nagrinėjimo išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka“

UAB „Romvio“ 2015 m. balandžio 13 d. kreipėsi į Komisiją prašydama įpareigoti AB Lesto taikyti 0,362 Eur/kWh fiksuotą tarifą pareiškėjo saulės elektrinėje pagamintai elektros energijai. Savo prašymą pareiškėjas motyvavo tuo, kad AB Lesto laikotarpiu nuo 2012 m. lapkričio 22 d. iki 2013 m. vasario 6 d. vilkino išduoti prijungimo prie elektros tinklų technines sąlygas, dėl to UAB „Romvio“ neturėjo galimybių įvykdyti elektrinės statybos projekto ir gauti tuo metu galiojusį skatinamąjį tarifą.

Komisija, išnagrinėjusi faktines ginčo aplinkybes, nustatė, kad UAB „Romvio“ nepasinaudojo išimtinė teisės aktuose numatyta galimybe (negavus Energetikos ministerijos rašytinio leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus) kreiptis į AB Lesto dėl prijungimo sąlygų išdavimo, todėl pareiškėjo reikalavimai AB Lesto yra nepagrįsti.

Dėl licencijos ar leidimo išdavimo: taikant Elektros energetikos įstatymo 17 straipsnio 2 dalį, kai per 30 kalendorinių dienų neatsakoma į tinkamai pateiktą asmens, siekiančio gauti veiklos elektros energetikos sektoriuje licenciją ar leidimą, prašymą, laikoma, kad yra priimtas teigiamas sprendimas dėl licencijos ar leidimo išdavimo, kuris yra pakankamas pradėti atitinkamą veiklą, nereikalaujant priimto teigiamo sprendimo papildomai įforminti

išduodant rašytinės formos leidimą ar licenciją. Pareiškėjas nepateikė objektyvių duomenų, įrodančių, kad, suėjus 30 kalendorinių dienų terminui, pasinaudojo Elektros energetikos įstatymo nuostata bei ėmėsi aktyvių veiksmų ir oficialiai kreipėsi į Skundžiamą įmonę dėl prijungimo prie elektros tinklų techninių sąlygų išdavimo. LVAT, nagrinėdamas panašaus pobūdžio ginčus, pasisako, kad pareiškėjui, negavusiam iš Energetikos ministerijos jokio atsakymo per Elektros energetikos įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą, nebuvo kliūtis tęsti projektų įgyvendinimo procedūras, t. y. suėjus minėtoje įstatymo normoje nustatytam terminui neatidėliojant kreiptis į AB Lesto dėl prisijungimo sąlygų išdavimo⁵.

Dėl fiksuoto tarifo taikymo: Nuo 2013 m. vasario 1 d. įsigaliojo Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo pakeitimai, pagal kuriuos pasikeitė fiksuoto tarifo, už kurį iš elektros energijos gamintojų 12 metų laikotarpiu superkama energija, nustatymo momentas. Leidimas gaminti pareiškėjui išduotas 2013 m. birželio 20 d., taigi ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnis pareiškėjui faktiškai pradėtas taikyti nuo šio momento, t. y. taikomas tas fiksuoto tarifo didžiausias galimas dydis, kuris galiojo leidimo gaminti elektros energiją išdavimo dieną.

3.4. Gamtinių dujų sektorius

3.4.1. Komisijos 2015-05-07 nutarimas Nr. O3-284 Nr. O3-432 „Dėl Uždarnosios akcinės bendrovės Kauno termofikacijos elektrinės ir UAB LITGAS ginčo nagrinėjimo išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka“

Komisija, išnagrinėjusi UAB Kauno termofikacijos elektrinės, reguliuojamo nepriklausomo šilumos gamintojo (NŠG),

ginčą su UAB „Litgas“ dėl gamtinių dujų kiekio, privalomo įsigyti per Suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalą, sumažinimo, atmetė UAB Kauno termofikacijos elektrinės prašymą išspręsti ginčą, kaip nepagrįstą.

UAB Kauno termofikacijos elektrinė 2015 m. vasario 4 d. Komisijai pateikė prašymą išspręsti ginčą su UAB „Litgas“, prašydama sumažinti privalomą per SGD terminalą įsigyti gamtinių dujų kiekį, esą tai riboja bendrovės, kaip NŠG, galimybes dalyvauti konkurencinėje kovoje dėl šilumos tiekimo į centralizuotus tinklus. UAB Kauno termofikacijos elektrinė per SGD terminalą tiekiamas gamtines dujas įsigyja nuo 2015 m. sausio mėn.

Nagrinėjant ginčą UAB Kauno termofikacijos elektrinė atsiskaitė su UAB „Litgas“ už 2015 m. sausio–vasario mėn. įsigytas gamtines dujas, todėl pareiškėjo reikalavimai buvo atmesti, kaip nepagrįsti.

Dėl gamtinių dujų kiekio, privalomo įsigyti per Suskystintųjų gamtinių dujų terminalą (SGDT): Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatyme ir Gamtinių dujų tiekimo diversifikavimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1354 „Dėl Gamtinių dujų tiekimo diversifikavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, įtvirtinta energijos gamintojų pareiga pirmenybės tvarka supirkti per SGD terminalą tiekiamas gamtines dujas. Pareiškėjas yra energijos gamintojas. Minėtuose teisės aktuose nėra numatyta jokių išimčių, kada minėtas reikalavimas galėtų būti netaikomas – numatytos vienodos sąlygos visiems energijos gamintojams, todėl negalimas kitokių, nenumatytų teisės aktuose, sąlygų taikymas pareiškėjo atžvilgiu, nes taip būtų pažeidžiamas lygiateisiškumo principas ir kitų energijos gamintojų teisės.

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-1273/2014

IV. KOMISIJOS PRAKTIKOS APŽVALGA DĖL ATSIKAYMO NAGRINĖTI SKUNDĄ AR GINČĄ

Komisija gavo 3 energetikos įmonių prašymus išnagrinėti ginčą, kuriuos atsisakė nagrinėti vadovaujantis Energetikos įstatymo 34 straipsnio 5 dalies 1 punktu bei Išankstinės privalomos skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarkos aprašo, patvirtinto Komisijos 2011 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr. O3-75 „Dėl Ginčų sprendimo ne teisme tvarkos aprašo“ (toliau – Aprašas), 22.1 punktu neturint kompetencijos priimti sprendimą dėl ginčo reikalavimų:

Nepriklausomi elektros energijos tiekėjai Komisijai 2 kartus teikė prašymą išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka išnagrinėti ginčą dėl pagamintos elektros energijos apskaitos. Pareiškėjai prašė Komisijos įpareigoti AB Lesto supirkti pareiškėjų valdomose jėgainėse pagamintą elektros energiją pagal Komisijos 2013 m. kovo 28 d. nutarimu Nr. O3-106 „Dėl skatinimo kvotų paskirstymo aukciono gamintojams, naudojančiams biudžas, kurių elektrinių įrengtoji galia ne didesnė nei 1000 kW, laimėtojų patvirtinimo“ nustatytą 13,612 Eur ct/kWh fiksuotą tarifą visa numatyta skatinimo kvotos apimtimi (įskaitant ir tą elektros energiją, kurią pareiškėjai pagamina elektros energijos gamybos technologiniam procesui užtikrinti). Pareiškėjai teigė, kad ginčus dėl pagamintos elektros energijos priėmimo į tinklus ar sistemas sprendžia būtent Komisija. Pažymėtina, kad pareiškėjų nurodomas ginčo dalykas nėra susijęs su elektros energijos priėmimu į tinklus ar sistemas, pareiškėjai kelia klausimą, kokia apimtimi pareiškėjų valdomose jėgainėse pagamintą elektros energiją turi supirkti AB Lesto. Taigi tarp pareiškėjų ir AB Lesto kilusio ginčo dalyką sudaro pareiškėjų valdomose jėgainėse pagamintos elektros energijos kiekio supirkimo klausimas, kuris kyla iš Elektros energijos supirkimo iš atsinaujinančių energijos išteklių gamintojo sutarčių, pasirašytų ginčo šalių, galimo

pažeidimo. Nei Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalis, nei Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 78 straipsnio 4 dalis, kurioje nustatyta Komisijos kompetencija, nagrinėjant su elektros energetikos sektoriumi susijusius ginčus, nenumato, jog ginčai dėl energetikos įmonių sudarytų sandorių ir jų pagrindu kilusių civilinių prievolių tinkamo vykdymo būtų nagrinėjami išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka. Atsižvelgdama į tai, Komisija atsisakė priimti nagrinėti abu pareiškėjų prašymus išnagrinėti ginčą Energetikos įstatymo 34 straipsnio 5 dalies 1 punkto ir Aprašo 22.1 punkto pagrindu.

Komisija gavo LITGRID AB prašymą išspręsti ginčą dėl įsipareigojimų, susijusių su įmonės prijungimu prie elektros perdavimo tinklo, vykdymo. LITGRID AB Komisijos prašė pripažinti nepagrįstu reikalavimą grąžinti LITGRID AB pateiktą 108 600 eurų prievolių įvykdymo užtikrinimą.

Vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 20 dalimi, Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos savo interneto svetainėje skelbia informaciją apie išduotus leidimus (gaminti elektros energiją; plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus; tiesti tiesioginę liniją; eksportuoti elektros energiją į valstybes, kurios nėra valstybės nares; importuoti elektros energiją iš valstybių, kurios nėra valstybės narės), o remiantis 16 straipsnio 23 dalimi, Komisija savo interneto svetainėje skelbia asmenų, kurie verčiasi nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla, sąrašą ir jų kontaktinius duomenis. Pažymėtina, jog pagal Komisijos turimus bei minėtų institucijų viešai skelbiamus duomenis, skundžiama įmonė nesiverčia ir nevykdo energetikos veiklos, taigi ji neatitinka Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalies subjektyviųjų požymių – skundžiama įmonė nėra energetikos įmonė. Energetikos įmonė pagal

Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalį į Komisiją gali kreiptis tik dėl kitų asmenų, vykdančių energetinę veiklą (ekonominę veiklą, apimančią energijos išteklių ar energijos žvalgymą, gavybą, perdirbimą, gamybą, laikymą, transportavimą, perdavimą, skirstymą, tiekimą, prekybą, rinkodarą ir (ar) energetikos objektų ir įrenginių eksploatavimą (Energetikos įstatymo 2 straipsnio 11 dalis), veiklos ar neveikimo. Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalis nenumato, jog Komisija išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja ginčus, susijusius su ne energetikos įmonių veikla ar neveikimu. Todėl Komisija atsisakė priimti nagrinėti prašymą išnagrinėti ginčą Energetikos įstatymo 34 straipsnio 5 dalies 1 punkto ir Aprašo 22.1 punkto pagrindu.

Komisija gavo AB „Kauno grūdai“ skundą AB LESTO dėl žalos atlyginimo. Pareiškėjas prašė Komisijos priteisti iš AB Lesto dėl elektros energijos tiekimo nutraukimo pareiškėjo objektams patirtus tiesioginius nuostolius. Lietuvos Aukščiausias Teismas (toliau – LAT), aiškindamas Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalį, yra nurodęs, jog Energetikos įstatyme nenustatyta Komisijai teisės spręsti dėl vartotojo ir energetikos įmonės tarpusavio turtinių atsiskaitymų ir duoti privalomus nurodymus dėl nuostolių atlyginimo šaliai, kuri juos patyrė dėl kitos šalies netinkamo sutartinių prievolių vykdymo, ar priverstinio nuostolių išieškojimo. LAT nurodė, kad Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalyje nustatyta privaloma ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka taikoma tokiems ginčams, kurie kilo dėl specialiųjų teisės aktų, reglamentuojančių teisinius santykius energetikos sektoriuje, nuostatų pažeidimo ir priskirti Komisijos kompetencijai; ginčams, kilusiems tarp vartotojų ir energetikos įmonių kitu teisiniu pagrindu, nurodyta ikiteisminė ginčų nagrinėjimo tvarka

neprivaloma⁶. Atsižvelgiant į šį LAT išaiškinimą, darytina išvada, kad Komisija neturi teisės spręsti skunde nurodyto reikalavimo dėl nuostolių atlyginimo pareiškėjui.

Nustatant, ar taikytina išankstinė ginčo nagrinėjimo ne teisme tvarka, svarbu įvertinti ne tik skunde pateiktus reikalavimus, bet ir kilusio ginčo dalyką. Nagrinėjamu atveju skunde nurodytą reikalavimą atlyginti patirtus nuostolius pareiškėjas kildina iš AB Lesto veiksmų, kuriais buvo nutrauktas elektros energijos tiekimas pareiškėjo objektams. Taigi nagrinėjamu atveju, tarp pareiškėjo ir AB Lesto kilusio ginčo dalyką sudaro elektros energijos tiekimo nutraukimo pareiškėjo objektams teisėtumo klausimas. Pabrėžtina, jog nei Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalis, nei Elektros energetikos įstatymo 78 straipsnio 4 dalis nenumato Komisijos kompetencijos nagrinėti skundus ir ginčus dėl elektros energijos tiekimo nutraukimo. Pareiškėjo skundo reikalavimas ikiteisimine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka Komisijoje yra nenagrinėtinas, kaip neatitinkantis Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų Komisijoje nagrinėtinų vartojimo ginčo dalyko požymių.

Taip pat Komisija gauna nemažai vartotojų skundų, kuriuose vartotojai skundžia gyvenamųjų namų savininkų bendrijų, daugiabučių namų savininkų bendrijų arba sodininkų bendrijų veiksmus, susijusius su atsiskaitymais už energijos paslaugas. Energetikos įstatymo 34 straipsnio 3 dalis numato, jog Komisija išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka nagrinėja skundus tik dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo. Pažymėtina, kad Komisijai teisės aktais nėra suteikta teisė reguliuoti daugiabučių namų savininkų bendrijų veiksmų, kadangi bendrijos nėra licencijuojama energetikos veikla besiverčiantis Komisijos prižiūrimas

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-118/2014

subjektas Energetikos įstatymo prasme. Šio įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje yra nustatyta, kad energetikos įmonė – asmuo, kuris verčiasi energetikos veikla. Todėl Komisija atsisako nagrinėti vartotojų skundus dėl bendrijų atliekamo mokesčių skirstymo.

Skundai ir ginčai dėl bendrijų veiksmų ar neveikimo yra nagrinėjami vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo, Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatyta tvarka.

Pagal Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 42 punktą, butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir savivaldybės vykdomosios institucijos paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos, susijusios su

įstatymų ir kitų teisės aktų jiems priskirtų funkcijų vykdymu, priežiūrą ir kontrolę pagal Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintas pavyzdines taisykles atlieka savivaldybės. Analogiška nuostata yra įtvirtinta ir Civilinio kodekso 4.63 straipsnio 3 dalyje: „butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų valdymo organų, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotų asmenų ir šio kodekso 4.84 straipsnyje nustatyta tvarka paskirtų bendrojo naudojimo objektų administratorių veiklos, susijusios su įstatymų ir kitų teisės aktų jiems priskirtų funkcijų vykdymu, priežiūrą ir kontrolę atlieka savivaldybės.“

Visi kiti skundai ir ginčai, iškilę dėl bendrijų sprendimų, pirmininko ar valdybos veiksmų, jiems atliekant savo funkcijas, yra nagrinėtini bendrosios kompetencijos teisme teisės aktų nustatyta tvarka.

V. ATJUNGIMO NUO CENTRALIZUOTO ŠILDYMO TIEKIMO SISTEMOS REGLAMENTAVIMO APŽVALGA

Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1–297 (redakcija galiojusi nuo 2012-09-27 iki 2015-01-01) (toliau – Taisyklės), antros dalies VIII skyriuje (104–124 punktuose) buvo reglamentuotas šilumos įrenginių atjungimas nuo šilumos perdavimo tinklų vartotojų iniciatyva⁷. Šiame Taisyklių skyriuje buvo nustatyta, kokie veiksmai turi būti atliekami, siekiant atjungti atitinkamus pastatus ar daugiabučio namo dalį nuo šilumos perdavimo tinklų ar daugiabučio namo šildymo ir karšto vandens sistemos.

Pažymėtina, jog 2014 m. spalio 31 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – Teismas) sprendimu Nr. I858-13/2014 (toliau – Sprendimas) buvo pripažinta, kad visos šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių (2012 m. rugsėjo 21 d. įsakymo Nr. 1–187

redakcija) antros dalies VIII skyriuje išdėstytos nuostatos prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, kadangi Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai nėra pavesta reguliuoti statybos teisinius santykius, susijusius su statinio projektavimu, statybą leidžiančių dokumentų išdavimu ir atitinkamų statybos darbų užbaigimu.

Teismas Sprendime nurodė, kad negyvenamojo, individualaus pastato, vienbučio, dvibučio ar daugiabučio namo, jo sekcijos (bloko) ir daugiabučio namo buto (patalpos) (toliau – Statiniai (jų dalys)) atjungimo nuo centralizuotos šildymo sistemos tvarka yra reglamentuota statybos teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose: Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, Statybos techniniame reglamente STR 1.01.08:2002 „Statinio statybos rūšys“,

⁷ Šilumos vartotojas daugiabučiame name turi teisę nuspręsti pakeisti jam priklausančių patalpų šildymo būdą

patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. 622, Statybos techniniame reglamente STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. D1-826. Teismas Sprendime taip pat pateikė išaiškinimus, kokios aukščiau išdėstytų statybos teisinius santykius reglamentuojančių teisės aktų nuostatos atitinka konstituciniam teisinės valstybės principui prieštaraujančiomis pripažintų šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių antros dalies VIII skyriaus nuostatas. Teismas pateikė itin daug nuorodų į skirtingas Statybos įstatymo nuostatas, taip pat į aukščiau minėtuose statybos techniniuose reglamentuose ir jų prieduose įtvirtintas nuostatas. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad Sprendime nurodytos nuostatos, reglamentuojančios tam tikrą dalį tvarkos, kurios Statinių (jų dalių) savininkas turi laikytis tam, kad teisėtai atjungtų Statinį (jo dalį) nuo centralizuotos šildymo sistemos, yra pavienės, išdėstytos net keturiuose aukščiau nurodytuose statybos teisinius santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose ir jų prieduose. Kai kurios šių nuostatų nėra visiškai aiškios ir suprantamos (pavyzdžiui, Teismas nurodė, kad: „Taip pat pareiga prie prašymo pridėti valdytojo pažymą, grindžiamą techniniais, ekonominiais bei teisiniais argumentais, kad dėl pakeisto buto ar kitų patalpų šildymo būdo bus nepažeidžiamos ar pažeidžiamos kitų daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų teisės ar teisėti interesai, gali būti siejama su aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. D1-826 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“ 9 priedo 1.3 punktu, pagal kurį tikrinant projektus, savivaldybių administracija patikrina, ar nėra juridinių faktų, kurie pažeistų trečiųjų asmenų interesus.“) Statybos teisinius santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra apibrėžta, kokie juridiniai faktai gali pažeisti trečiųjų asmenų interesus Statinio (jo dalies) atjungimo atveju, ką turi

patikrinti savivaldybės administracijos atstovai ir koku būdu įforminti tokį patikrinimą. Be to, Teismas nurodė, kad dalis reikalavimų gali būti siejami su Šilumos ūkio įstatymo nuostatomis, o tai reiškia, kad tokie reikalavimai nėra įtvirtinti jokiam teisės akte, todėl nėra konkretūs ir aiškūs paprastam šilumos vartotojui.

Panaikinus visą šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėse įtvirtintą reglamentavimą dėl šilumos įrenginių atjungimo nuo šilumos perdavimo tinklų vartotojų iniciatyva, įskaitant ir nuostatas, kurios buvo tinkamos ir būtinos tam, kad nebūtų pažeistos kitų butų (patalpų) savininkų teisės ir teisėti interesai, susidarė situacija, kai statinį (jo dalį) atjungiantys šilumos vartotojai neprivalo vykdyti tokių reikalavimų ir gali piktnaudžiauti kitų šilumos vartotojų sąskaita.

Pagal Statybos įstatyme ir jį įgyvendinančiuose teisės aktuose įtvirtintas normas, statinio bendrųjų, atskirųjų, vartotojo inžinerinių sistemų įrengimas, keitimas, šalinimas priskiriamas prie paprastojo remonto darbų (Statybos techninio reglamento STR 1.01.08:2002 „Statinio statybos rūšys“ 12.11 punktas). Statybos įstatymo 24 straipsnio 4 dalis nustato, jog statinių paprastasis remontas užbaigiamas statytojui ar jo teises ir pareigas perėmusiam asmeniui surašant deklaraciją apie statybos užbaigimą. Pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 41 punktą statytojas (užsakovas) apibrėžiamas kaip Lietuvos ar užsienio valstybės fizinis ar juridinis asmuo, kuris investuoja lėšas į statybą ir kartu atlieka užsakovo funkcijas (ar jas paveda atlikti kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui). Atsižvelgiant į šias nuostatas matyti, kad vartotojas, atlikęs paprastojo remonto darbus, t. y. atjungęs jam priklausantį Statinį (jo dalį) nuo centralizuoto šilumos tiekimo ar karšto vandens tiekimo tinklų, pats surašo statybos užbaigimą patvirtinantį dokumentą – deklaraciją apie statybos užbaigimą. Kadangi paprastasis remontas pakeičiant buto (pastato) šildymo būdą užbaigiamas

deklaracijos apie statybos užbaigimą užpildymu, vartotojai turi galimybę užpildyti minėtą deklaraciją neatlikę kitų Statybos įstatyme įtvirtintų pareigų, susijusių su šildymo būdo pakeitimu, t. y. negavę administratoriaus ir bendrosios dalinės nuosavybės savininkų rašytinių pritarimų, taip pat negavę statybą leidžiančio dokumento – šiuo atveju rašytinio pritarimo paprastojo remonto aprašui, kuris yra privalomas įrengiant, pertvarkant, išmontuojant pastato šildymo bendrąsias inžinerines sistemas (Statybos techninio reglamento STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“ 5.3 punktas) ir kt. Todėl galiojantis teisinis reglamentavimas dėl šildymo būdo pakeitimo neužtikrina kitų daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų teisių ir teisėtų interesų. Pažymėtina, kad vartotojui neteisėtai atsijungus nuo pastato bendrų šilumos tiekimo įrenginių išbalansuojama pastato šildymo sistema. Pažymėtina ir tai, kad, Komisijai nagrinėjant skundus dėl šilumos paskirstymo, dažnai pasitaikė atveju, kai neteisėtai nuo centralizuotos šilumos tiekimo sistemos butus atjungę vartotojai deklaraciją apie statybos užbaigimą užpildydavo atgaline data, atitinkamai reikalaudami atgaline data perskaičiuoti mokėjimus už šilumos energiją visame pastate. Todėl dabartinis teisinis reglamentavimas neužtikrina daugiabučio namo šilumos vartotojų teisių bei įtvirtina galimybę piktnaudžiauti surašant deklaraciją apie statybos užbaigimą atgaline data ir deklaracijos pagrindu prašant perskaičiuoti mokėjimus už šildymą pastate (tokiu atveju šilumos kiekis, kuris buvo priskirtas vartotojui, surašiusiam deklaraciją, perskirstomas kitiems pastato vartotojams).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad **vienasmenis buto (patalpos) savininko deklaracijos apie statybos darbų užbaigimą surašymas nėra pakankamas tam, kad būtų užtikrinti visų daugiabučio namo gyventojų teisės ir teisėti interesai**. Siekiant užkirsti kelią aukščiau išdėstyti

situacijų susidarymui, šilumos įrenginių atjungimo nuo šilumos perdavimo tinklų vartotojų iniciatyva tvarkoje turėtų būti numatyta kompetentingų valstybės institucijų specialistų ir daugiabučio namo administratoriaus (bendrijos pirmininko) ir šildymo ir karšto vandens sistemų prižiūrėtojo, galinčių patvirtinti, kad buto (patalpos) ar kito Statinio (jo dalies) atjungimo nuo pastato bendros šildymo sistemos darbai yra faktiškai atlikti laikantis teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų, privalomas dalyvavimas surašant deklaraciją apie statybos darbų užbaigimą.

Šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose nėra aiškiai nustatyta, kuri valstybinė institucija yra kompetentinga patikrinti, ar Statinys (jo dalis), o dažniausiai – butas (patalpa) yra teisėtai atjungtas nuo centralizuotos šildymo sistemos, todėl esant ginčams tarp Statinį (jo dalį), įskaitant butą (patalpą), atjungusio savininko ir kitų šilumos vartotojų arba šilumos tiekėjo, nėra aišku, kas turėtų išspręsti tokį ginčą. Tokiais atvejais Komisija taip pat negali tinkamai įvertinti šilumos vartotojų, kurie atjungė butus (patalpas) nuo centralizuotos šildymo sistemos, skundų dėl jiems priskaičiuojamų mokesčių už statiniui (jo daliai) ar butui (patalpai) šildyti suvartotą šilumos energiją, nes tiesiogiai nuo atjungimo teisėtumo ar neteisėtumo priklauso ir mokesčių skaičiavimas: tuo atveju, jei butas (patalpa) nuo centralizuotos šildymo sistemos atjungtas teisėtai, mokesčiai už jo šildymą neturėtų būti skaičiuojami, o tuo atveju, jei tai atlikta neteisėtai – buto (patalpos) savininkas išlieka šilumos vartotoju ir minėti mokesčiai jo atžvilgiu turi būti skaičiuojami.

Apibendrinama tai, kas išdėstyta, taip pat nagrinėto klausimo svarbą visų šilumos vartotojų atžvilgiu, Komisija kreipėsi į Aplinkos ministeriją ir Energetikos ministeriją su prašymu pagal kompetenciją imtis veiksmų dėl šilumos įrenginių atjungimo nuo šilumos perdavimo tinklų vartotojų iniciatyva tvarkos parengimo ir priėmimo bei su tuo susijusių klausimų reglamentavimo.

Praktikos apžvalgą parengė Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos Teisės skyrius:

Giedrė Devetinaitė-Puzarienė

Teisės skyriaus vyr. specialistė

(Praktikos apžvalgos įžanga, I, II III, IV dalys)

El. p. giedre.devetinaite@regula.lt

Tel. (8 5) 213 6454

Povilas Kazlauskas

Teisės skyriaus patarėjas

(Praktikos apžvalgos III dalis)

El. p. povilas.kazlauskas@regula.lt

Tel. (8 5) 213 3441

***

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija – 1997 m. įkurta nepriklausoma nacionalinė reguliavimo institucija, reguliuojanti energetikos srityje veikiančių ūkio subjektų veiklą ir atliekanti valstybinę energetikos sektoriaus priežiūrą. Komisijos pirmininką ir keturis narius Respublikos Prezidento teikimu penkeriems metams skiria ir atleidžia Seimas.

Komisijos misija – užtikrinti vartotojams energetinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, sudarant lygias veiklos sąlygas visiems rinkos dalyviams.

Valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje vartotojams ir interesantams informacija teikiama Bendrajame informacijos centre nemokamu bendruoju informacijos telefonu 8 800 20500, taip pat adresu Verkių g. 25C-1, LT-08223 Vilnius, faksu 8(5)2135270 arba elektroniniu paštu rastine@regula.lt.